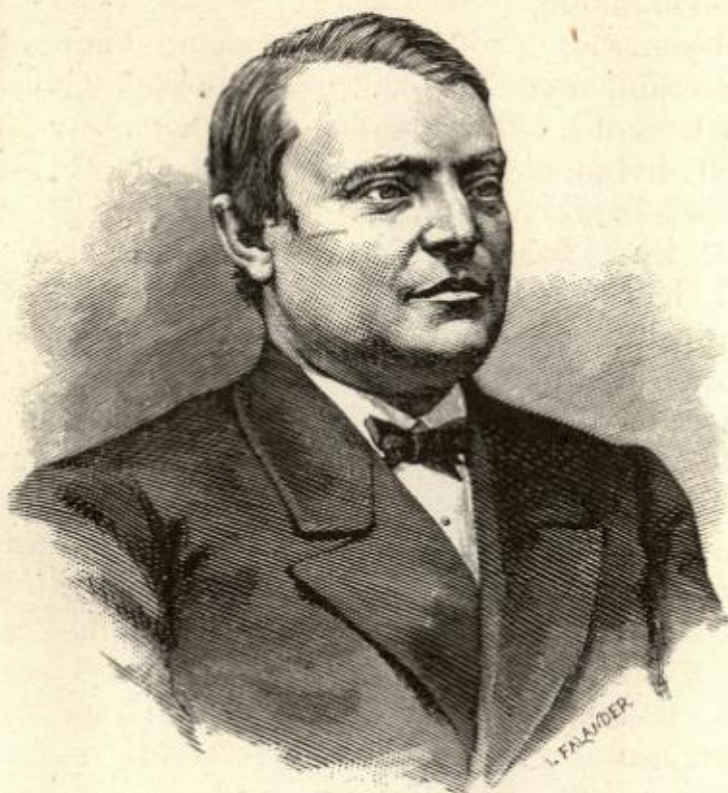

Ett besök hos doktor Westerlund.

Skildradt af Lea.

Stockholm är naturligtvis en modern stad — det vore orätt att påstå annat — och derjemte en trefflig stad, hvilket icke alltid är detsamma. Så många landtsortsbor som kunna det »göra oss den äran» alla tider på året; utländska turister med Bædecker i handen och binocle öfver näsan öfverflygla oss hvar sommar, och alla öfverensstämma i den åsigten, att kanske inte i Europa fins en stad mera värd att besöka och proportionsvis mera besökt.

I vår närhet ligger dock en obetydlig småstad, närmast liknande dem barn uppställa af leksakshus, som hvad besök och ryktbarhet beträffar snart nog kan våga täfla med sjelfva hufvudstaden, och det är det lilla, allt för lilla Enköping med dess store magnet, doktor Westerlund, för närvarande en bland de populäraste män i vårt land.

Alla ha vi hört talas om honom; de flesta af oss ha sett honom; ingen som gjort hans bekantskap torde ha glömt honom.

»Res till Enköping!» tillråda de som haft något ondt dem som ännu ha något, och i nio fall af tio följa dessa rådet utan att ångra det. Det är dock »något egendomligt med den der Enköpingsdoktorn».

Man *tror* på honom. Icke blott den stora hopen, som likt en lösryckt kardborre hänger sig fast vid första bästa föremål, utan lika ofta tänkande och upplysta personer, som annars visst icke kunna beskyllas för lättrogenhet. Ja, det finnes till och med afgjordt skeptiska naturer som blifvit öfvertygade — all den stund fakta icke låta förneka sig. Endast en sorts folk känner sig sviket: de dumma, som i honom vilja se den allsmäktige undergöraren, en modern »heders-titel», den han sjelf är den förste att undanbedja sig.

Ett första besök hos doktor Westerlund har alltid ett dubbelt intresse, det »smärtsamma» enskilda och det att lära känna en så begåfvad personlighet. Man vet ungefär hur han ser ut; fotografier i alla boklädsfönster upplysa derom. Men hur han för öfrigt är till sätt och väsende, hvilken hemlighetsfull makt han besitter för att kunna så fullt beherska, så *angående* beherska sina patienter, derom kan man, trots upprepade beskrifningar af vänner och väns vänner, icke bilda sig någon riktigt klar föreställning, förr än man står ansigte mot ansigte med honom. Då förstår man det.

Ty värr — å ena sidan, lyckligtvis å andra, behöfver man vanligen ej vänta länge på ett tillfälle. Förr eller senare inställer sig alltid någon åkomma och med den en vän, som ifrigt upprepar sitt: »res till Enköping!»

Och så reser man en vacker dag, i sällskap med en hel del annat godt folk som också skall dit — och som ser ut derefter: gula och torra som näfver eller »slagfärdiga» och blossande som pioner, försträfvade och utlevade, blodfattiga och fettrika, skrofulösa och nervösa, hektiska eller inbillningssjuka, med ett ord: en bedröflig samling.

Många ord yttras icke under vägen. Hvar och en, som icke är så pass frisk att han kan undra öfver sina medpassagerare, har nog med att undra öfver sig sjelf. Hvad skall man få för en dom? Har man verkligen den sjukdom man tror sig ha eller kanske en helt annan? Skall man kunna räddas, sedan man hittills utan framgång försökt så mycket, eller ...

Signalpipan afbryter ens funderingar. Man har under tysta tankar eller halfhögt samtal tillryggalagt den $2\frac{1}{2}$ timmars långa vägen mellan Stockholm och Enköping.

Passagerare-patienterna skynda ur kupéerna och i en vid stationshusets baksida väntande omnibus, som tar dem i sin temligen obehärliga famn så långt som utrymmet medgifver och skakar om dem dugtigt. Siden och vadmal mötas, plymer och hucklen »pussas», chagrin och smörläder bli intima; alla tala de sitt tysta språk om lidandets stora jemlikhet.

För öfrigt talas *här* om möjligt ännu mindre än i jernvägskupéerna, ju mera man närmar sig det på samma gång fruktade och efterlängtade målet. Jag kan knappast erinra mig mer än ett yttrande, som jag kanske ej heller fäst mig vid, om det ej på återvägen utbyts mot ett helt annat. Det afgafs af tyd-

ligen en bröstpatient, som till svar på en af hans följeslagerska ömt framhviskad fråga snäsigt yttrade: »*tala* inte med mig om mat; jag hvarken får eller orkar äta!»

Vid den lilla stadens stora hotell stannar omnibussen och aflemnar sitt brokiga innehåll för att återvända till stationen och hemta de af jernvägspassagerarne, som ej föredragit att på egna ben följa efter omnibussen eller gå den något kortare men också något besvärligare vägen öfver kyrkbacken, den enda höjd som stadens flacka läge kan skryta med.

Näst intill hotellet ligger doktor Westerlunds trefliga tvåvåningshus med ingång från gården, der redan en skara sjuklingar väntar, trots att det ännu är nära två timmar till mottagningstiden. Har man skrivit förut och anmält sitt besök, får man ett inträdeskort med lågt nummer, vare sig man sjelf är låg eller hög. Har man underlåtit det, får man vänta, kanske till följande dag. Det beror på antalet besökande. Ingen den minsta mannamån sker. Biljettluckan till kungliga teatrarnes förköpsbyrå vid en premiére är emelltid knappast hårdare belägrad än här dörrn till kuskens lilla portkammare, derifrån de efterlängtrade korten utlemnas.

Man inträder i väntsalen, som genom sin stora enkelhet gör ett godt och derjemte öfverraskande intryck, van som man är vid elegansen i andra ryktbare läkares väntsalar.

En bekväm, men anspråkslös soffa med sitt tidningsbord framför i fonden af rummet, ett par bokskåp af furu och ett af korgstolar omgifvet dito bord midt på golfvet, allt i ljusa, glada färger, samt några trefliga fönsterplatser — se der hela inredningen i denna välbekanta väntsal, der storheter och småfolk, lyx och armod, snille och enfald sitta så godt som i knät på hvarandra, ty utrymmet är icke stort, och någon skilnad

på sämre eller bättre göres icke. Här äro de »dåliga» allihop, och det är kanske detta som gör att de få rum. Man makar så gerna åt sig för en olyckskamrat.

Huru olika uttryck i alla dessa ansigten, som oftast i spänd väntan riktas mot dörren, den ödesdigra dörren till doktors mottagningsrum! Oro, fruktan, hopp, tvifvel, alla de stadier som en sjukling vanligen genomgår innan han antingen jublar — eller resignerar — spåras deri. Håliga ögon, bleka eller blos-sande kinder, förrädiska rosor, korta, besvärade andetag, en skarp, ständigt upprepad hosta, hvem känner icke till allt detta från föregående besök i dylika vänt-salar? Och hvem fylles icke af innerlig medkänsla — åtminstone för tillfället — vid åsynen af detta elände, som dock blott är en ringa bråkdel af allt det stora eländet på denna besynnerliga planet, öfver hvilken vi ständigt beskärma oss, utan att vilja lemna den, och på hvilken vi hoppas och svikas i oupphörlig vexling!

Redan ha flera patienter blifvit affärdade och nu är det ens egen tur. Man går mot dörren med en smula hjertklappning, man träder in och står ansigte mot ansigte med den beryktade läkaren. Det första intryck man mottar vid hans anblick är det af samlad kraft. Hufvudets form och hållning, de fasta linierna kring munnen, de klara, kloka ögonen vittna derom. Och så hans tal: kort, sakrikt, bestämdt. Den som älskar att vara långrandig, tappar gifvet koncepterna, innan han hunnit ordna dem. Man behöfver dem just icke heller. Nätt och jemt hinner man att antyda grunddragen i sin sjukdom, innan *han* frågar om enskildheterna, eller rättare sagdt *bestämmer* dem med en förvånande noggrannhet, hvarvid man har just intet annat att göra än att svara ja och sjelf förvånas öfver att allt slår in till punkt och pricka. Den vana han har att under samtalet ofta använda ordet *vi* som ett slags tilltalsord gör en egendomlig effekt. När

han t. ex. säger: »och så känna vi de eller de symptomen?» är det alldeles som om han af välvilja delade vårt onda och derigenom komme oss betydligt närmare. Detta ord, så litet det är, förråder otvifvelaktigt människovännen, om också han som begagnar det aldrig har tänkt derpå.

Doktor Westerlunds noggranna undersökning af sina patienter, trots deras ständigt växande antal, är allbekant, och deri ligger nog till en stor del orsaken till hans ovanliga framgång. När man dertill lägger hans skicklighet, som ser der andra blunda och räddar der andra uppgifvit, samt hans ovanliga oegennyttia, blir denna framgång ännu mera begriplig. Med ett sådant arfvode som det han bestämmer för en rådfrågning kan äfven den minst bemedlade våga sig dit, och med det bemötade denne der röner, skall han aldrig tveka att återkomma, om så behöfs.

När doktor Westerlund efter slutad undersökning och gifvet recept — ofta kanske blott ett muntligt råd, ty han är ingen vän af öfverflödig medicin — tydligt och med tonvigt säger: »gör nu det, så bli vi bra!» så gör man det sannerligen också, huru påkostande rådet för öfrigt kan vara att följa. Hans kraftfulla, bestämda och dock vänliga sätt förfelar aldrig sin verkan.

Glad öfver att ha fått *sitt* ärende uträttadt, utkommer man åter i väntsalen, der kanske ännu ett tjugtal andra sitter. På verandan och gårdsplanen, som äfven passeras, går man likaledes genom väntande skaror. Innan alla dessa »varit inne», hur trött skall ej doktorn vara, han som, enligt hvad det påstås, börjar sin verksamhet kl. 5 på morgonen med att besvara bref, fortsätter den med mottagningar och lazaretsrond och afslutar den med nya mottagningar, ända till kl. 5 å 6 på aftonen, stundom ändå senare, naturligtvis med korta afdrag för sina måltider!

Med en deltagandets suck, egnad så mycket arbete och försakelse, går man själf in i hotellets matsal och äter sin goda middag, hvarefter man egnar några stunder åt en lätjefull hvila och ytterligare några andra åt att bese staden. Det är snart gjordt. Den liknar ungefär alla andra småstäder, om man undantar att den i förhållande till sin litenhet har ett ovanligt stort torg och en ganska vacker kyrka. Det omnämnda hotellet är en tredje märkvärdighet. Ingen sjukling lär innerligare önska sin helsa och kraft åter än hotellvärden säkert önskar att doktor Westerlund må få behålla *sin*, och det är helt naturligt. Det är genom den senares rykte som den förre blomstrar — ja, som hela staden tilltar i välstånd.

Klockan $\frac{1}{2}6$ på kvällen stiger man åter i omnibussen för att fara till stationen. Huru olika är ej vanligen denna färd mot morgonens, eller *var* det åtminstone den gång jag här skildrar! I de flestas ansigten lyste ett nyfödt hopp och alla prisade de i superlativa ordalag doktor Westerlunds förtjenster, så att han själf skulle blifvit halft förtviflad, om han hört det, anspråkslös som han är. Sist af alla inträdde med sin trogna följeslagerska den bröstsjuke, röd, skinande, hänryckt. Äfven nu hviskade hon något åt honom, hvarpå han öfvermåttadt svarade: »för mycket? Du hör ju att jag icke *kan* äta för mycket — och inte dricka heller. Ja, ja, d. v. s. en viss måtta får man ju hålla... Puh, så varmt här är! Tillåter herrskapet att dörrn får stå på glänt en smula? Kors en sådan doktor; det är nästan ett nöje att vara sjuk, när man har honom att rådfråga. Och ett sådant hotell se'n; jag mins inte när jag sist åt en så delikat lamkotlett!»

»Men jag skall *svälta*, jag, beklagade sig en väldig matrona och rullade sina ögon i skymningen; »tre franska brön om dagen, kött utan säs och kaffe utan

socker och grädda! Jag undrar hvad min man skall säga», hemstälde hon till sitt resällskap.

Hvad detta svarade hörde jag icke, men inom mig ansåg jag att mannen borde bli belåten med ordinationen. Två punds minskning i vikt skulle bestämdt kläda henne, oafsedt hvad hon derigenom skulle vinna i helsa.

Nu började den ene efter den andre att bli förunderligt meddelsam, rörande både sina krämpor och de mottagna förhållningsreglerna, och det begaf sig vid kollationen att nästan de flestas onda härrörde af dietfel. Men nu skulle det bli annat af. Man hade hört hur det gått både den och den, som inte skött sig: nervslag, blodslag — ja, döden i ett ögonblick. Man visste också att berätta om de många, som förut ansetts obotliga, men som blifvit fullkomligt återställda genom att följa doktor Westerlunds föreskrifter. Det var inga hörsagor; man kände personligen de botade. Hvarför skulle man då icke sjelf lyda ordres? Jo, man skulle!

Jag är öfvertygad att de gjorde det. Medan de ytterligare utbytte sina förtroenden, sände jag ännu en blick tillbaka till den märkvärdiga lilla staden, så *starkt* representerad inom både hortikulturens och medicinens område, och såg ett efter annat af dess upplysta fönster »slockna» och försvinna för ögat, likt gnistorna i en nedbrunnen skymningsbrasa. Till sist urskildes blott en enda lysande punkt: måhända från den vänlige läkarens hem, der han nu njöt en kort, välbehöflig hvila efter en lång dags alla sträfvanden, *en* dag bland mång tusende andra, dem han sålunda använder i mensklighetens tjänst.

Huru länge skall hans kraft stå bi? Troligen icke många år, om han slösar dermed som nu. Kort eller långt, skall dock hans lif alltid varda fullt och

rikt, hans verksamhet välgörande och hans minne en gång välsignadt*.

* Som tillägg till Leas skildring af besöket hos den omtyckte och eftersökte läkaren foga vi ett par biografiska uppgifter.

Doktor Ernst Otto Teodor Westerlund är uppländing, född 1839 den 22 oktober i Öregrund, der hans fader var prost. Han genomgick skolan i Upsala, tog studentexamen 1858, blef »medikofilare» 1860, medicine kandidat 1863 och licentiat 1867.

Under danska kriget 1864 tjenstgjorde han som läkare i Augustenborg. Efter att flere gånger ha gjort tjenst som extra läkare vid olika regementen fick han fast plats vid Uplands regemente 1870 och har sedan avancerat till förste bataljonsläkare derstädes.

Från 1868 är han stadsläkare i Enköping.

Fotnot till artikeln ”Ett besök hos doktor Westerlund”.

Nornan var en svensk kalender med litterär och konsthistorisk prägel. Den utgavs årligen inför julen åren 1873 till 1906. Innehållet var en blandning av litterära försök, poesi, reseskildringar, essäer, kulturella och konstnärliga reflektioner och informativa artiklar. Många berömda författares bidrag medverkade till dess popularitet. Från 1876 ingick varje år en genomgång av det gångna årets svenska litteratur och året därefter av en liknande konstgenomgång.

Svea, egentligen Svea folk-kalender, var en annan svensk kalender som utgavs en gång om året från julen 1844 (kalendern för år 1845) till och med 1907 av Albert Bonniers förlag i Stockholm.

Svea blev den största och populäraste av kalendrarna i Sverige på 1800-talet. Innehållet var, som i de flesta kalendrar vid denna tid, en blandning av litterära försök, poesi, reseskildringar, essäer, kulturella, historiska, tekniska och konstnärliga reflektioner och artiklar.

Bakom signaturen **Lea**, som skrivit artikeln ”Ett besök hos doktor Westerlund ”i kalendern Nornan från år 1886 torde dölja sig **Josefina Leontina Amanda Wettergrund**.

Hon föddes 2/9 1830 i Färelöv socken, Kristianstads län. Föräldrarna var tullinspektör Carl Gustaf Kjellberg och Ulrika Lundberg. 1857 gifte hon sig med revisor Wilhelm Wettergrund. Hon växte upp i Ronneby och flyttade efter giftermålet till Kalmar. Från 1866 var hon bosatt i Stockholm där hon dog 8/3 1903 (Hedvig Eleonora församling). Före giftermålet arbetade hon som guvernant och föreståndare för en flickskola i Ronneby (1850-57). Hon var även redaktör för Svalan, Weckotidning för familjekretsar 1872-1875.

Under signaturen **Lea**, som hon behöll under hela sin författarkarriär, debuterade hon 1858 med ”Småbitar på vers och prosa”, och blev snart känd för sina korta, kvicka och skarpsynta berättelser. Att författarinnan var väl medveten om sin popularitet och sin signaturs värde vittnar hennes brev till förläggaren Albert Bonnier om.

I en nekrolog efter **Leas** bortgång skrev man: " Hon var en av den svenska publikens allra främsta gunstlingar, och hon intog inom vår litteratur från första ögonblicket sin, under alla denna litteraturs skiftningar och olika smakriktningar, städse obestridda rangplats. Leas författarskap har i över fyra decennier varit som få i de svenska hemmen känt och älskat."

Kerstin Maurd

Källor: Runeberg.org, Wikipedia